

1. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ז הלכה א

מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו', ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו, שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהן ואי אתה מצווה לרדוף אחריהן בחוץ לארץ.

2. דברים פרק יב

(א) אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן קִנְיָן אֶלְקִי אֲבֹתֵיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כְּלֵהֲיָמִים אֲשֶׁר־אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה: (ב) אֲבָד תֵּאבְדוּן אֶת־כָּל־הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר עִבְדוּיִשְׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֶת־אֶרֶץ הַיְּרֵמִים וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: (ג) וְנִתְצַתֶם אֶת־מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁבְרֹתֶם אֶת־מִצְבְּתֵם וְאֲשֶׁר־יָהִם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ וְפָסִילִי אֶלְהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאֲבַדְתֶּם אֶת־שְׁמֵם מִן־הַמְּקוֹם הַהוּא:

3. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צ עמוד א

עשה בעבודה זרה היכי משכחת לה? תרגמה רב חסדא: ונתצתם.

4. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לו עמוד ב- לו עמוד א

מתני'. כל מצוה שהיא תלויה בארץ - אינה נוהגת אלא בארץ, ושאינה תלויה בארץ - נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ...
גמ'. צא ולמד ממה שאמור בענין: אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' - מה עבודת כוכבים מיוחדת שהיא חובת הגוף, ונוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ, אף כל שהיא חובת הגוף - נוהגת בין בארץ בין בחוץ.

5. טור יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמו

מצוה על כל המוצא אליל שיבערנה ויאבדנה וכיצד מבערה שוחק וזורה לרוח או שוחק ומטיל לים וצריך לשרש אחריה ולכנות לה שם גנאי:

6. חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף לו עמוד א

והא ע"ז לאו הכא כתיבא שלא לעובדה, אלא לעוקרה ולשרש אחריה, ואימא בארץ, דכתיב אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם, דהא ודאי מעוטי ממעטינן בה לעוקר ע"ז שאין צריך לרדוף אחריה בחו"ל לגמרי, שאין צריך לעוקרה אלא מארץ ישראל, ואפשר משום דכתיב נמי התם לא תעשון כן לד' אלדיכם, כי אם אל המקום, ויש בכלל זה איסור במות אפי' בחוצה לארץ, וצ"ע.

7. ספרי דברים פרשת ראה פיסקא טא

יכול אף מצווה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ תלמוד לומר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהם, ואין אתה מצווה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ.

8. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף מה עמוד ב

דא"ר יהושע בן לוי: גידועי עבודת כוכבים קודמין לכיבוש ארץ ישראל, כיבוש ארץ ישראל קודם לביעור עבודת כוכבים, דתני רב יוסף: ונתצתם את מזבחותם והנח, ושברתם את מצבותם והנח. והנח ס"ד? שריפה בעי! אמר רב הונא: רדוף ואח"כ שרוף.

9. ספר מצוות גדול עשין סימן יד

מצות עשה לאבד עבודה זרה... ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה, אפילו במקום שלא כבשנו, עד שנאבד אותה מכל ארצנו שנאמר (דברים יב, ב) אשר עבדו שם הגוים אשר אתם יורשים אותם, אבל בחוצה לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא בכל מקום שנכבש אותו בלבד נאבד כל ע"ז.

10. מהרש"א חידושי אגדות מסכת ברכות דף נז עמוד ב

דבעוקר ע"ג בא"י ודאי דצריך לברך בע"א דהיינו בא"י כו' אקב"ו לעקור עכו"מ מארצנו כברכת כל המצות וק"ל:

11. שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמו

סעיף יד: מצוה על כל המוצא עבודת כוכבים שיבערנה ויאבדנה. וכיצד מבערה, שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. (וה"ה במשמשיה וכל הנעשה בשבילה, שנאמר: אבד תאבדון את כל המקומות (דברים יב, ב) (בית יוסף בשם הרמב"ם).
סעיף טו: צריך לשרש אחר האלילים ולכנות להם שם גנאי.

12. ט"ז יורה דעה סימן קמו

(יב) ולכנות לה שם גנאי. - כתוב בפריש' בשם רש"ל פי' דוקא בא"י והוא תימה ונראה דט"ס הוא כאן ושייך על הרישא דצריך לשרש אחריה דזו דוקא בא"י שצריך להיות מנוקה ומטוהרת שוב ראיתי כן ברמב"ם פ"ז בפ"י ובח"ל אין אנו מצווים לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש נאבד כל אליל שבו עכ"ל:

13. ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמו סעיף יד

טור וז"ל הרמב"ם ... ולכאורה החילוק שבין א"י לח"ל הוא שבא"י אפי' במקום שלא כיבשנו חייב לבער אבל בח"ל דוקא במקום שכיבשנו וכ"ה בסמ"ג ... אבל לאבד מכל המקום ולרדוף אחריה שלא להניח כלל אינו מצווה אלא בארץ ישראל כי לרדוף שלא להניח בארץ נפקא ליה מקרא ואבדתם כו' וכתוב מן המקום כו'

14. צפנת פענח הלכות עבודה זרה פרק ז הלכה א
וצ"ל דארץ ישראל מוחזקת היא והוא שלו אף קודם כיבוש

15. אבי עזרי

שנאמר בהלאו לא תביא תועבה אל ביתך, אשם הוא בית של ישראל אין להביא ע"ז בתוך הבית אף אם אינו נהנה ממנה... כך אם כבשו איזה מקום בחו"ל יש מי"ע לאבד את הע"ז מאחר שהמקום הוא ברשות ישראל, אבל בארץ שיארל החיוב הוא לרדוף ולאבד הע"ז... שהרי ארץ ישראל היא מוחזקת אצלנו מאבותנו

16. תוספות מסכת עבודה זרה דף כא עמוד א

ורבינו חיים כהן היה מביא ראיה להתיר מדגרסינן בירושלמי אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו הא במקום שנהגו למכור מוכר אף לבית דירה ומשכיר אף לבית דירה והיה נראה לו הטעם דבחוץ לארץ לא מיקרי ביתך אלא בארץ וקשו בה טובא חדא כי אין נראה לר"י שיגרע ישראל בחוץ לארץ מעובד כוכבים דאפילו למ"ד אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל בחוצה לארץ מיהא יש לו קנין ועוד קשה לרבי יהודה דגבי מזוזה דכתיב ביתך הכי נמי תימא דמי שיש לו בית בחוצה

17. ספר החינוך מצוה תלו

...ונוהגת בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן, שמצוה עלינו לאבד שם עבודה זרה אם יש כח בידינו, אבל אין אנו חייבין לרדוף אחריהם לאבדה אלא בארץ ישראל בזמן שידינו תקיפה על עובדיה

18. להעביר גילולים מן הארץ / הרב יאיר קאהן, עלון שבות 145

בהסבר דברי הרמב"ם שהבאנו לעיל, טען מו"ר הגר"ד זצ"ל, שהפן הנוסף בביעור עבודה זרה בארץ ישראל אינו קיום נפרד כפי שהצענו לעיל. הוא חידש שדין רדיפה אחרי עבודה זרה בארץ ישראל הוא קיום ב"ירושה ושיבה". הריבונות הישראלית המחוייבת מצד דין "ירושה ושיבה" כוללת, בין היתר, טיהור ארץ ישראל מעבודה זרה. בחוץ לארץ, מאידך, המצווה היא רק לאבד עבודה זרה הבאה לידו. הבנה זו, למרות שהיא מחודשת ברמב"ם, מתחזקת על ידי פשוטו של מקרא: "והורשתם את הארץ וישבתם בה" (במדבר ל"ג, נב-נג).

19. דברים פרק ז, א-ב

(א) כִּי יִבְיָאֵךְ יְקַוְּךָ אֱלֹהֵי אֶרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּאֲשֶׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנִשְׁלַח גֹּיִם־רַבִּים מִפְּנֵיךָ הַחֲתִיל וְהִגְרָשְׁתִּי וְהֶאֱמַרְתִּי וְהִפְנַעְתִּי וְהִפְרָזְתִּי וְהִחִיֵּי וְהִבְוֹסְתִי שְׂבָעָה גֹיִם רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמֶּנִּי: (ב) וּנְתַנֶּם יְקַוְּךָ אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתֶם הַחֲרָם תַּחְרִים אֹתָם לֹא־תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֶּם

20. ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמו סעיף טו

יד ולכנות לה שם גנאי - דוקא בא"י, מ"ו ופרישה:

21. תלמוד בבלי מסכת מכות דף ז עמוד א

מנא ה"מ? דתנו רבנן: והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם - למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ; א"כ, מה תלמוד לומר בשעריך? בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, ובחו"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר.

22. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ט הלכה ד

הנוצרים עובדי ע"ז הם ויום ראשון הוא יום אידם, לפיכך אסור לתת ולשאת עמהם בארץ ישראל יום חמישי ויום ששי שבכל שבת ושבת ואין צריך לומר יום ראשון עצמו שהוא אסור בכל מקום, וכן נוהגין עמהם בכל אידיהם.

23. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן קנו

ואף על גב דמשתפים שם שמים ודבר אחר לא מצינו שאסור לגרום [לאחרים] לשתף דלפני עור ליכא דאין הגוים מוזהרין על השיתוף עכ"ל

24. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן קמח

דמה שמשתף שם שמים ודבר אחר בשבועה אין זה עובד ע"ז ממש רק שמשתף שם שמים ודבר אחר ואינו קורא בשם אלהים ואינו אומר אלי אתה רק שמזכירו בשבועתו עם ש"ש בדרך כבוד... והנכרים אינן ומזהרים/מוזהרים/ על זה השיתוף. אבל בשעבוד ע"ז בשיתוף אינו חילוק בין ישראל לנכרי

25. התקופה הגדולה פרק שלשה עשר

נשאלתי היות בין כובשי ירושלים העתיקה היו בני תורה יראים ושלמים והיות שראו בספר אחד כתוב וז"ל בכיבוש ירושלים מקום אשר הוא עכשיו בעוה"י מלאה גילולים וע"ז ומבואר בגמ' ופוסקים בהא דגידוע עכו"ם קודם לכיבוש שאם כובשין איזה מקום בא"י ואין מבערין הע"ז טרם כיבוש יש לו דין עובדי ע"ז ממש דעשה דאבד תאבדון הוא עשה דע"ז וכתב האו"ח הק' שאם אין מבערין את הע"ז עוברים גם על הלאו דלא תעבדום והוא בכלל יהרג ואל יעבור והם לא בלבד שלא מבערין את הע"ז אלא מתפארין שיחזיקום בכבוש ויתקנום בתיקונים וא"כ הם באותו הכיבוש עובדי ע"ז ממש והאיך יעלה על לב אדם שהקב"ה עשה נסים לעובדי ע"ז אין זה אלא כפירה גמורה וא"א לחשוב אחרת אלא שהוא כח הס"מ וחילותיו תמה אני הפלא ופלא האיך הגיע עד כדי כך גם להרבה שומרי תורה ומצוות בדור השפל הזה ובפנים הקונטרס יתבאר שלא היו כאן כלל וכלל נסים אלא מלובש בטבע ואין בזה אלא סמיות עינים ובעו"ה ניתן כח לס"מ לסמות את עיני תמימים ברשת זו

אשר טמן להם עד כדי כך עכ"ל נפשם בשאלתם אם באמת עברו עבירה גדולה כזו שלא הרסו את בתי ע"ז שכבשו וצריכים כפרה...

והנה בימינו אנו אין כח בידינו ואין ידינו תקיפה על עובדיה ולכן אין סיפק בידינו כי רק בזמן שידינו תקיפה היינו שאפשר לה להממשלה לעשות כל מה שהיא רוצה ואין מי שיכול למנעה אז יש על זה דין כיבוש וחלה מצות ביעור אבל הכיבוש של העיר ירושלים העתיקה בזמן הזה אין עליה דין כיבוש בלל לענין זה מפני שיש חוק בינלאומי איך כובש ארץ צריך להתנהג והחוק אומר שאסור לכבוש לנגוע בכל המקומות הק' של כל אומה ואומה ואוי לה לאומה שתעבור על חוק זה וממילא שלא חל כלל וכלל שום נדנדוד של חיוב לבער כי אסור לנו להתגרות באו"ה שיש בכחם להמיט ח"ו אסון עלינו ועל כל היהודים בכל מקומות מגוריהם... והמאמר של ר' יוחנן בן זכאי מתאים ממש לזמנינו אנו וברוכים

חיילי צה"ל שמסרו נפשם בכיבוש ירושלים שהתנהגו כדין שלא הרסו במוותיהם כי לולא עשו כן והי' מבערים הי' בזה חשש איסור דאורייתא בי היהודים בלי ספק היו נאלצים לבנות אותה מחדש...

26. מדרש תנאים לדברים מכילתא

ד מיכן היה ר' יוחנן בן זכאי אומר אל תבהל לסתור במות גוים שלא תבנה בידך שלא תסתור של לבינים ויאמרו לך עשם של אבנים של אבנים ויאמרו לך עשם של עץ כן הוא אומר (ישעי' כז ט) לכן בזאת יכפר עון יעקב וגו' (לא יקומו אשרים)

27. הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג "זכויות המיעוטים לפי ההלכה" תחומין ב', עמודים 169-179

מעתה השאלה צריכה שתוצע בצורה, במדה מרובה, אחרת, מזו שבה הופיעה עד כאן לפנינו. נתנת לנו האפשרות לקבל מהאומות כח להקים בארץ ישראל מדינה יהודית, אך בתנאים שנסבול בני דת אחרת, יהיו אפילו עובדי אלילים (ובלבד שאין עבודתם מפריעה את קיום המוסר הכללי ואת החוק המוסרי), שישבו בארצנו ויקיימו את הפולחן שלהם, ועכ"פ אם יקבלו את הנתנות של המדינה היהודית לא תושלל מהם הזכות לרכישת קרקעות ונכסי דלא ניידי. מה עלינו לעשות? להגיד לאומות: אין אנחנו יכולים לקבל את התנאי הזה, מפני שתורתנו הקי' אוסרת על ממשלה יהודית להתייר הישיבה בארצנו לנוצרים ומכ"ש לעובדי אלילים, ונוסף על זאת היא אוסרת עלינו להרשות פולחנם בארצנו ואוסרת עלינו להרשות להם לרכוש קרקעות? דומני שלא ימצא רב בישראל בעל מוח ובעל שכל ישר שיסבור שעלינו להשיב כך, כלומר שזוהי חובתנו מדין תוה"ק. אפילו אם נניח שבקבלנו את המדינה בתנאי הנ"ל תעבור הממשלה היהודית עבירה כשתקיים אם התנאי, גם אז הייתי אומר שהעבירה נדחית מפני פק"י של עם ישראל, בשים לב למצב האומה בעולם. ואם כי אין פק"י עומד בפני איסור ע"ז ואפילו אביזריהו, זהו בנוגע לישראל עצמם, אבל איסור הסבילות של פולחנם ואצ"ל האיסור של חנייתם בקרקע וכדומה, אין זה בכלל, ואין זה דוחה פק"י של כלל ישראל, יתר ע"כ, הלא יש אופנים שבהם אפשר להתיר אפילו איסור תורה משום איבה...ואולם אין אנו זקוקים להיתירים, לא על היסוד שמדינה יהודית היא בבחינת הצלת האומה ויש בכלל זה הכנת מקום מקלט לעת צרה, ח"ו, עד שיבוא משיח צדקנו, לאור הטרגדיה האיומה של גלות אירופא בימינו וכמעט לעינינו, ולא על היסוד שהדחיה בידיים של ההודמנות הזאת מפחד אותה העבירה, תכבה את גחלת התקוה בלב רוב האומה ותקעקע את בירת היהדות כולה, ובכגון זה עת לעשות לד', אלא אפילו אם זה היה נוגע לעובדי אלילים ממש, מעצם הדין אין כאן עבירה, לפי דעתו.

...המצוות הללו שהן מצוות ציבוריות, המוטלות לא על כל יחיד ויחיד אלא על הגוף השליט, על הממשלה היהודית באיזו צורה שתהא, שהכח בידה לקיימן, לא הוטלו לכתחילה אלא על העם היהודי הכובש את הארץ והמקבל את הסוברניות מעצמו...אם כן איפוא בהעדרו של רקע זה, ובתנאי מציאות כזו שהמדינה ניתנת על מנת כך, אין חלות לאותן המצוות כמו שאין חלות לאותן המצוות בגולה... וכלום אמר אדם מעולם שאסור לנו לישב בא"י בזמן שידם תקיפה, מפני שאסור להכניס עצמו באונס רחמנא פטריה? וממילא אין מקום לאמר שמוטב לנו שלא לקבל את המדינה היהודית מלקבל ולעבור על אותן המצוות, שמכיון שלא ניתן לנו להקים את המדינה העברית אלא בתנאים כאלה, באופן כזה לא נצטוונו, ומצוה אין כאן ועבירה אין כאן.

28. שו"ת בני בני ג:לו

ואל יקשה בעיניו היאך יהיו נוצרים אלה בנדר עובדי ע"ז וחייבים מיתה על פי דין תורה והלא רבים היום הם בני תרבות ופולע חסד ומטיבים לישראל ונחנו חוסים בצלם... הנה אם לא שנפטור אותם מטעם מחלוקת הפוסקים ומשום ספק שגגה כמו שכתבתי למעלה תהיה זו גזירת הכתוב כמו אבר מן החי שגוי שאכל ממנו חייב מיתה אף על פי שגם זה אינו מובן לנו. ברם בימינו אין לנו להרוג איש כמו שכתב הראב"ד בהלכות מילה פרק א' הלכה ו' אלא דרוש וקבל שכר כמו שאמרו במסכת סנהדרין דף ע"א עמוד א' לענין בן סורר ומורה...[מביא שיטת הרמב"ם שאין עושים כל הדברים הנאמרים כשאין ידנו תקיפה]...אלא על כרחך התורה חזתה שהמציאות ככה צהיה למרות האיסור...ברם בימות המשיח הגויים יחזרו אל האמת בעצם... ויודעים ששקר נחלו אבותהם ושנביאים ואבותיהם הטעום ע"כל וממילא לא נצטרך אז לדונם

29. נציב, קדמת העמק

כתיב בשבט לוי "יורו משפטיך ליעקב", וביהודה כתיב "מחוקקי", "מחוקק מבין רגליו". ההפרש בזה, דעיקר הוראה בישראל למעשה היה שבט לוי... אבל כחם לא היה אלא להורות לפי שעה, ואין למורה אלא מה שענינו רואות, ובסיעתא דשמיא מכווני הלכה, אבל לא קבעי הלכה לדורות, להכריח שאי אפשר לזוז מאותה ההוראה... אבל שבט יהודה להיפך, שקול דעתם לא הוי מצליח לכוין אל האמת, אבל זה כחם להוציא להמציא הכרעות על פי חקירה ופלפול עד שיצא לאור דינים מחותכים שאי אפשר עוד לזוז ממנה... שבט יהודה המה מחוקקים, ושבט לוי באים אחר הכרעותם ומורים למעשה הבא לפניהם, ומתקינים לפי השינויים במזדמן, ולהורות כתכלית הנרצה לעשות בתורה... וכשבאו לבבל היו נצרכים עוד יותר להזהר באזהרת יאשיהו המלך שלא להורות כי אם על פי חקירה... והטעם משום דבארץ ישראל היה עדיין זכות ארץ ישראל גורם לעמוד על אור ההוראה במעט עיון, מה שאין כן בבל... וכשנתם תלמוד בבלי עשו אותו לפלטרין גדול ונורא... והגאונים שבאו אחרי חכמי בבל מחברי התלמוד ידעו כמה שבילי פשוטים בזה הפלטרין, אשר לא נסתפקו בהליכות אלה הלכות מעולם, וזה גרם שלא השתמשו הרבה בכח פלפולם... וה' חפץ למען צדקו, לשנן ברק חרבה של תורה... גלה כבוד התורה מבבל למדינת צרפת ארץ לא ראו אור הקבלה סדורה, והוצרכו למצוא פתח הפלטרין על פי עיון וחקירה, יגעו ומצאו שביל חדש כחמה ברה... ומחשך ואופל הוציאו שלהבת יח מאירה.